

ดิจิทัล ทรานส์ฟอร์มเมชัน ของสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัย

DIGITAL TRANSFORMATION OF UNIVERSITY RADIO STATIONS

สุภารักษ์ จุตระกูล
Suparak Chutrakul

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ปทุมธานี 12130
North Bangkok University, Pathum Thani 12130 Thailand

Corresponding E-mail : suparuk.ju@northbkk.ac.th

Received Date August 22, 2023

Revised Date May 17, 2024

Accepted Date July 10, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาการเปลี่ยนผ่านทางเทคโนโลยีดิจิทัลที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัย และศึกษาแนวทางการปรับตัวของสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยบนความท้าทายของกระแสดิจิทัล ดิสรัปชัน โดยศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการรวบรวมและวิเคราะห์เอกสารข้อมูลสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัย ทั้งจากงานวิจัย บทความวิชาการ เว็บไซต์ และข่าวที่เกี่ยวข้องกับสื่อวิทยุกระจายเสียง ตั้งแต่ พ.ศ. 2555-2566 ผลการศึกษาพบว่า เทคโนโลยีในยุคดิจิทัลทำให้สื่อวิทยุกระจายเสียงสามารถเผยแพร่เนื้อหาเดียวกันได้หลากหลายแพลตฟอร์มบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตผ่านระบบสตรีมมิ่งที่ส่งได้ทั้งภาพและเสียง โดยฟังผ่านเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชัน ทั้งแบบรับฟังการออกอากาศสดและแบบรับฟังย้อนหลัง มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดรายการวิทยุ จากรูปแบบรายการสดเป็นการใช้โปรแกรมสำหรับจัดรายการวิทยุออนไลน์ สำหรับการปรับตัวของสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอันรวดเร็ว ต้องพัฒนาทั้งด้านระบบบริหารจัดการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคลากรที่ดำเนินงานด้านวิทยุกระจายเสียงให้มีทักษะดิจิทัล เพื่อนำเนื้อหารายการสู่แพลตฟอร์ม ตลอดจนมีความร่วมมือกับเครือข่ายพันธมิตรสถานีวิทยุกระจายเสียงภายใต้สังกัดมหาวิทยาลัยอื่น ในภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อให้ความรู้ด้านวิชาการ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ให้กับประชาชน

คำสำคัญ: สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัย ดิจิทัล ดิสรัปชัน ดิจิทัล ทรานส์ฟอร์มเมชัน

Abstract

This article studies the impact of digital transformation on the operation of university radio stations and how they adapt to the challenges of digital disruption. With a qualitative approach, broadcasting data of university radio stations from relevant research academic articles, websites, and news concerning radio media between 2012 and 2023 were collected and analyzed. The study found that digital technology enables radio media to disseminate similar content across various Internet platforms through streaming systems that can transmit both audio and visual elements via websites or applications. The technology offers live and on-demand listening options. The radio programming format has changed from live broadcast to software-produced online radio programs. In the face of rapid technological changes, university radio stations require comprehensive development in management systems, budget management, and personnel management, particularly integrating digital skills for radio staff to deliver content across multiple platforms. This also involves collaborating with partner networks of radio stations affiliated with other universities in different regions to provide academic knowledge and useful news information to the public.

Keywords: university radio stations, digital disruption, digital transformation

1. บทนำ

สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเป็นสื่อกระจายเสียงที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นสื่อกลางถ่ายทอดเนื้อหาองค์ความรู้ที่มีประโยชน์จากมหาวิทยาลัยสู่สังคม เป็นสื่อในการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่กิจกรรม ข้อมูลข่าวสารของมหาวิทยาลัยแก่สาธารณะ อีกทั้งยังเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อมหาวิทยาลัย การพัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถด้านการผลิตรายการวิทยุของมหาวิทยาลัยให้มีรูปแบบและวิธีการนำเสนอที่น่าสนใจให้ทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการด้านข้อมูลข่าวสารของชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญ เมื่อมาถึงยุคดิจิทัลดิสรรัปชัน เทคโนโลยีทำให้คนรับฟังวิทยุกระจายเสียงได้ง่ายขึ้น การออกอากาศสามารถส่งผ่านสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่เข้าถึงได้ง่ายกว่าสัญญาณคลื่นความถี่วิทยุกระจายเสียง ทำให้ผู้ฟังสามารถรับฟังที่ใดก็ได้บนอวกาศมีการแพร่สัญญาณออกอากาศเพียงแค่อินเทอร์เน็ต ผู้ฟังในยุคดิจิทัลจึงเปลี่ยนช่องทางการรับฟังจากเครื่องรับวิทยุกระจายเสียงไปสู่อุปกรณ์ในการรับฟังบนสมาร์ตโฟน (smartphone) ผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่สามารถฟังรายการวิทยุได้ทั้งจากต่างจังหวัดและต่างประเทศ และผู้ฟังสามารถเลือกรับฟังรายการย้อนหลังได้ จะเห็นได้ว่า เทคโนโลยีเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและส่งผลต่อการกำหนดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การรับฟังของผู้บริโภคในยุคดิจิทัลไปตามแพลตฟอร์มการใช้งาน ดังที่มาร์แชล แมคลูฮัน (Marshall McLuhan) ระบุว่า “สื่อ” (media) เป็นกลไกสำคัญที่สุดในการเป็นผู้กำหนดการสื่อสาร (technological determinism) โดยกล่าวไว้ว่า ความเจริญของสังคมมนุษย์เกิดจากอิทธิพลของการพัฒนาการสื่อในแต่ละยุคสมัย อิทธิพล

ของสื่อในแต่ละยุคจะเป็นตัวกำหนดหรือเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของผู้คนในสังคม ตลอดจนการจัดกระบวนการทัศน์ต่าง ๆ ของสังคม และท้ายที่สุด จะขึ้นาระบบสังคมและวัฒนธรรม (สุภารักษ์ จูตระกูล, 2557) ดังนั้น การดำเนินงานของวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยให้อยู่รอดภายใต้กระแสดิจิทัล ดิสรัปชัน จึงเป็นหน้าที่สำคัญของบุคลากรสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยที่ต้องเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ต้องปรับตัวและพัฒนาทักษะทางด้านดิจิทัล เพื่อขับเคลื่อนพัฒนาสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยต่อไป

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษาการเปลี่ยนผ่านทางเทคโนโลยีดิจิทัลที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัย

2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการปรับตัวของสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยบนความท้าทายของกระแสดิจิทัล ดิสรัปชัน

3. วิธีการศึกษา

เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการวิจัยเอกสาร (document research) ด้วยการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยทั้งจากงานวิจัย บทความวิชาการ เว็บไซต์ และข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับสื่อวิทยุกระจายเสียง ตั้งแต่ พ.ศ. 2555-2566 ซึ่งเป็นช่วงของการเปลี่ยนผ่านทางเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีผลต่อการออกอากาศในระบบออนไลน์และวิทยุดิจิทัล

4. ผลการศึกษาและบทวิเคราะห์

4.1 สื่อวิทยุกระจายเสียงสู่แพลตฟอร์มดิจิทัล

สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (สำนักงาน กสทช., 2565) สสำรวจสภาพตลาดกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2565 จากจำนวนผู้รับฟังวิทยุกระจายเสียงคลื่นหลักในระบบเอฟเอ็ม (Frequency Modulation: FM) จำนวน 40 สถานี (87.5 MHz-107.0 MHz) จากทุกช่องทาง เช่น เครื่องรับวิทยุ โทรศัพท์เคลื่อนที่ แท็บเล็ต (tablet) และคอมพิวเตอร์ในเขตพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล พบว่า ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2565 มีประชากรไทยอายุตั้งแต่ 12 ปีขึ้นไป รับฟังวิทยุประมาณ 9,802,000 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่เพิ่มขึ้น

จากเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2565 ประมาณ 399,000 คน หรือคิดเป็นประมาณร้อยละ 4.24 ผู้ฟังส่วนใหญ่ นิยมรับฟังวิทยุที่บ้าน ร้อยละ 43.83 ตามมาด้วยการรับฟังวิทยุในรถ ร้อยละ 42.44 และในที่ทำงาน ร้อยละ 13.48 อีกทั้งยังพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่นิยมรับฟังวิทยุกระจายเสียงทางเครื่องรับวิทยุ ร้อยละ 67.01 ตามมาด้วย ทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ ร้อยละ 30.88 ทางคอมพิวเตอร์ ร้อยละ 1.80 นอกจากนี้ ผลสำรวจพฤติกรรมการรับฟัง รายการวิทยุทั่วประเทศ จากจำนวนผู้ฟัง 3,655 คน อ้างอิงจากสำนักนโยบายและวิชาการกระจายเสียง และโทรทัศน์ สำนักงาน กสทช. และสถาบันอาณานิคมศึกษา พบว่า อุปกรณ์หลักในการรับฟังวิทยุ ร้อยละ 68.9 ของกลุ่มผู้ฟังวิทยุยังนิยมรับฟังจากเครื่องรับวิทยุ ทั้งจากวิทยุในบ้าน วิทยุพกพา หรือวิทยุในรถยนต์ รองลงมา ร้อยละ 19.3 รับฟังจากโทรศัพท์เคลื่อนที่ผ่านเครือข่ายโทรศัพท์มือถือ ทั้ง 3G, 4G และวายฟาย (wi-fi) ตามมาด้วย ร้อยละ 7.8 รับฟังจากวิทยุที่อยู่ในโทรศัพท์เคลื่อนที่และแท็บเล็ต ร้อยละ 0.3 เป็นการรับฟังผ่าน เครือข่ายอินเทอร์เน็ตจากคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ โน้ตบุ๊ก (notebook) แล็ปท็อป (laptop) และคอมพิวเตอร์พกพา ผู้ฟังส่วนใหญ่นิยมรับฟังรายการวิทยุจากคลื่นเอฟเอ็ม ร้อยละ 85.9 ตามมาด้วยการรับฟังวิทยุออนไลน์ ร้อยละ 17.5 และรับฟังจากคลื่นเอเอ็ม (Amplitude Modulation: AM) ร้อยละ 11.2 ด้านช่องทางในการรับฟัง วิทยุออนไลน์ พบว่า ช่องทางสำคัญที่ผู้บริโภคใช้รับฟังวิทยุออนไลน์ คือ การฟังผ่านแอปพลิเคชัน ร้อยละ 65.9 และรับฟังผ่านเว็บไซต์ ร้อยละ 39.7 (“เปิดผลสำรวจ กสทช. ฉบับเต็ม,” 2565) ส่วนผลสำรวจความคิดเห็น นิติ์โพธิ์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เรื่อง “พฤติกรรมการฟังของผู้ฟังวิทยุในพื้นที่กรุงเทพมหานคร” ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2565 พบว่า ช่องทางที่ผู้ฟังรับฟังรายการวิทยุมากที่สุดอันดับ 1 คือ ผ่านโทรศัพท์มือถือ ร้อยละ 71.38 รองลงมา คือ รับฟังผ่านเครื่องรับวิทยุ ร้อยละ 50.36 อันดับต่อมา ร้อยละ 60.91 รับฟังผ่านวิทยุ ในรถยนต์ ร้อยละ 7.97 รับฟังผ่านโน้ตบุ๊ก ร้อยละ 4.59 รับฟังผ่านแท็บเล็ต และร้อยละ 2.78 รับฟังผ่าน คอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ (“นิติ์โพธิ์’ ชี้คนกรุง,” 2565)

จากผลสำรวจดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า สื่อวิทยุกระจายเสียงยังคงเป็นช่องทางในการรับข้อมูลข่าวสารและความบันเทิงมายาวนานถึงปัจจุบัน ซึ่งปัจจุบันการสื่อสารเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจนทำให้ภูมิทัศน์สื่อ (media landscape) เกิดการเปลี่ยนแปลงซับซ้อนเข้าสู่ยุคดิจิทัล การเติบโตของสื่อดิจิทัลทำให้เกิดแพลตฟอร์มใหม่ ๆ ขึ้นเป็นจำนวนมาก พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์มีอัตราการเติบโตสูงขึ้นมา เดิมผู้ฟังรายการวิทยุรับฟังผ่านช่องทางวิทยุกระจายเสียงเพียงช่องทางเดียว เมื่อเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทมากขึ้น พฤติกรรมผู้บริโภคในยุคดิจิทัล ยังคงฟังเพลงหรือรายการวิทยุ เพียงแต่ “เปลี่ยน” อุปกรณ์การฟังไปสู่ช่องทางที่สะดวกสบายมากขึ้น คือ จากเครื่องรับวิทยุ ไปเป็น “แอปพลิเคชัน” บนสมาร์ตโฟน สื่อวิทยุจึงต้องปรับตัวให้ผู้ฟังสามารถเข้าถึงได้ทุกที่ ทุกเวลา และรับฟังได้แบบย้อนหลัง (radio on-demand) เพื่อให้เข้าถึงผู้ฟังได้กว้างขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับที่ วินิจ เลิศรัตนชัย อดีตนักจัดรายการวิทยุ ผู้ก่อตั้งไพเรตเรดิโอ (Pirate Radio) ให้ความเห็นว่า “เมื่อเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทมากขึ้น คนหันไปฟังเพลงผ่านเว็บไซต์ แอปพลิเคชัน ความนิยมของวิทยุค่อย ๆ ลดลงไปเรื่อย ๆ ซึ่งความจริงกระทบกับทุกสื่อ ดังนั้น ถึงยุคที่ต้องยอมรับความจริงกันแล้วว่า วิทยุต้องปรับตัว ต้องเป็นสื่อ ทางเลือก จะทำอย่างไรให้มีบทบาทที่สำคัญ คือ ความน่าเชื่อถือและคุณภาพเป็นองค์ประกอบรวม” และ นภาพร ไตรวิทย์วารีกุล หรือดีเจพี่อ้อย กล่าวถึงสิ่งที่ยากของวงการวิทยุ คือ “เมื่อก่อนแข่งขันกันเฉพาะตัวเลข

บนหน้าปัดวิทยุ ปัจจุบันต้องแข่งกับรายการวิทยุที่ย่อยยิบที่เกิดขึ้นในโลกออนไลน์ มีความหือหาว มีสีสัน สนุกสนาน เพราะฉะนั้น การที่จะให้คนมาฟังรายการวิทยุจะยากขึ้นกว่าเมื่อก่อน เนื้อหา (content) จึงเป็นเรื่องจำเป็น ทำอย่างไรให้เขาฟังเพลงจากเรา นี่คือ “ดีเจ” ทุกวันนี้คนที่ฟังวิทยุก็ยังฟังเนื้อหาของรายการ แค่ไม่ต้องฟังผ่านวิทยุ ไปฟังผ่านโทรศัพท์มือถือหรือแอปพลิเคชัน หากผู้ฟังต้องการสื่อสารกับดีเจ ก็ใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น การส่งข้อความผ่านแอปพลิเคชันไลน์ (Line) หรือใช้การสื่อสารในเพจเฟซบุ๊ก (Facebook) แทน ส่วนโทรศัพท์จะโทรเข้ามาเพื่อเล่นเกม ลุ้นของรางวัลมากกว่าโทรเข้ามาขอเพลง” (ทีมข่าวเฉพาะกิจ, 2561)

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่า วิทยุต้องปรับตัวในทุก ๆ ด้าน โดยงานวิจัยของกุลวัฒน์ ทศพระรินทร์ และจิรภัทร กิตติวรากุล (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การปรับตัวของสื่อวิทยุกระจายเสียงในจังหวัดเชียงใหม่ช่วงทศวรรษที่ผ่านมา (พ.ศ. 2550-2560) พบว่า 1) วิทยุภาคธุรกิจต้องเร่งปรับตัวทุกด้าน 2) วิทยุยุคดิจิทัลต้องมีเอกลักษณ์ชัดเจน 3) ผู้ฟังวัยทำงานคือผู้ฟังที่เหนียวแน่น 4) วิทยุยุคดิจิทัลต้องทำ “personalize content” 5) นักจัดรายการต้องเปลี่ยนบทบาท 6) การเพิ่มความรู้ในการจัดกิจกรรม 7) การเพิ่มช่องทางในการรับสื่อวิทยุ 8) การปรับตัวตามกฎหมายของทฤษฎีสื่อ และ 9) การสร้างแบรนด์ให้ติดตาตรึงใจผู้ฟัง อีกทั้ง สุณิสา เมืองแก้ว และ อธิภัทร วรรณมณฑล (2562) ได้เก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานีวิทยุและบริษัทผู้ผลิตรายการวิทยุ ในงานวิจัยเรื่อง การปรับตัวของวิทยุกระจายเสียงในยุคหลอมรวมสื่อ พบว่า รูปแบบการปรับตัวของวิทยุกระจายเสียงตามองค์ประกอบของแนวคิด “lifestyle media” ครอบคลุมองค์ประกอบ คือ มีช่องทางใหม่ เช่น เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน มีการปฏิสัมพันธ์เนื้อหาแบบใหม่จากรับส่งเป็นการแลกเปลี่ยนเนื้อหาผ่านช่องทางสื่อใหม่ ก่อเกิดเป็นเนื้อหาใหม่ เช่น การโทรศัพท์ร่วมรายการ (phone-in) การแสดงความคิดเห็นในเฟซบุ๊กแฟนเพจ (Facebook fanpage) ตลอดจนมีการหาข้อมูลแบบใหม่ที่ไม่ได้รับฟังเฉพาะช่วงเวลาปกติ แต่มีการรับฟังรายการย้อนหลังผ่านเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชัน โดยที่ความสามารถและศักยภาพในการไปถึงเป้าหมายตามองค์ประกอบดังกล่าวมีน้อยแตกต่างกันไปตามประเภทและโครงสร้างการดำเนินงานขององค์กร พันธกิจ และวิสัยทัศน์ขององค์กร บุคลากร ทีมงาน และกลุ่มผู้ฟังรายการที่จะต้องพัฒนากลยุทธ์การไปถึงเป้าหมายของแต่ละสถานีต่อไป

จะเห็นได้ว่า บนความท้าทายของกระแสดิจิทัล ดิสรัปชัน ด้วยเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไปทำให้สื่อวิทยุกระจายเสียงย้ายไปอยู่แพลตฟอร์มใหม่ที่มีวิธีการเข้าถึงเนื้อหาหรือรูปแบบวิธีการกระจายเสียงที่เปลี่ยนไป จึงส่งผลต่อการจัดรายการวิทยุในปัจจุบันนี้ต้องมีการปรับตัวสู่ออนไลน์โดยย้ายไปอยู่บนสตรีมมิงแพลตฟอร์ม (streaming platform) ผู้ฟังสามารถรับฟังผ่านการถ่ายทอดสด (live) บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่สามารถฟังได้แบบสด ๆ ไม่ว่าจะบนเฟซบุ๊ก ยูทูบ (YouTube) หรือแพลตฟอร์มอื่น ๆ ด้วยการใช้เทคนิคสตรีมมิงที่สามารถส่งได้ทั้งภาพและเสียง ผู้ฟังเห็นหน้าตาของผู้จัดรายการ ซึ่งการสตรีมมิงสามารถทำได้ผ่านอุปกรณ์มากมายที่รองรับ เช่น สมาร์ทโฟน คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต และสมาร์ตทีวี ซึ่งสามารถรับฟังได้ทุกที่บนโลก ดังที่ รัศมิมาลย์ เกียวศรีกุล (2566) ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจุบัน “audio content” ได้ย้ายไปอยู่บนแพลตฟอร์มใหม่ มีสตรีมมิงแพลตฟอร์มอยู่มากมาย ทำให้การแข่งขันของวิทยุกระจายเสียงในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เคยแข่งขันกับสถานีข้าง ๆ ก็กลายมาเป็นทุกคนคือคู่แข่งหมด เพราะสื่อบนแพลตฟอร์มดิจิทัลมีจำนวนมากมายนับไม่ถ้วน แม้แต่สื่อที่ไม่ได้เป็น “audio” ก็ถือเป็นคู่แข่งด้วย ซึ่งจำนวนช่องอาจเปรียบได้เท่ากับจำนวนมือถือที่ทุกคนถืออยู่ เพราะทุกคนที่มีมือถือ

ก็สามารถกดเข้าไปเสฟสื่อหรือเสฟเนื้อหาต่าง ๆ ได้ตลอดเวลา ยิ่งไปกว่านั้น สถานีวิทยุกระจายเสียงยังทำ “พอดคาสต์ (podcast)” ซึ่งมาจากคำว่า POD หรือ Personal On-Demand รวมกับคำว่า broadcasting กลายเป็นคำว่า podcasting บ้างก็ว่ามาจากคำว่า iPod รวมกับ broadcast (“พ็อดคาสต์ (Podcast) ทางเลือกของสื่อ,” 2562) ซึ่งผู้ดำเนินรายการจะบันทึกเสียงเพื่อนำเสนอรายการบนช่องทางออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็นการจัดรายการเดี่ยว การพูดคุยเรื่องราวต่าง ๆ ระหว่างผู้จัดรายการด้วยกัน การสนทนา การสัมภาษณ์ การเล่าเรื่อง จะให้อารมณ์เหมือนฟังรายการในวิทยุกระจายเสียง พอดคาสต์มีเนื้อหารายการที่มีความหลากหลาย ส่วนมากจะเป็นรายการที่มีสาระและให้ข้อคิดดี ๆ แบ่งเป็นตอน ๆ มีความเฉพาะกลุ่ม ผู้ฟังสามารถเลือกฟังตามหัวข้อที่สนใจได้ สามารถเปิดฟังได้ทุกที่ทุกเวลา ฟังผ่านรายการวิทยุในรูปแบบออนไลน์หรือดาวน์โหลดมาฟังแบบออฟไลน์ก็ได้ ซึ่งเหมาะกับรูปแบบการจัดรายการวิทยุกระจายเสียงในปัจจุบันที่ไม่จำเป็นต้องจัดรายการสด อีกทั้งยังมีการนำไฟล์เสียงที่บันทึกไว้มาใส่โปรแกรมสำหรับจัดรายการวิทยุออนไลน์ได้ จะเห็นได้ว่า พอดคาสต์เป็นการเล่าเรื่องที่มีความเฉพาะกลุ่ม (niche) คือ คนที่ชอบฟังเรื่องอะไรก็จะเลือกฟังเรื่องนั้น การเล่าเรื่อง (storytelling) เป็นเรื่องสำคัญที่สุด ต้องเป็นคนเล่าเรื่องเก่งและรู้ในเรื่องที่จะเล่าในแนวเชิงลึกไม่ใช่แนวระนาบอยู่บนผิวน้ำ เพราะธรรมชาติคนจะฟังไม่เกิน 10 นาที ดังนั้น 1 ตอนไม่ควรเกิน 10-15 นาที กลุ่มคนฟังไม่ได้ยึดติดกับเนื้อหาวิชาการ พอดคาสต์ที่ขายดีที่สุดในยุคปัจจุบัน คือ เพลง ซึ่งการสร้างเพลย์ลิสต์ (playlist) จะมีการตั้งชื่อเรื่องเพื่อดึงดูดผู้ฟัง หรือตั้งประเด็นที่น่าสนใจ เช่น เพลงชิลล์ (chill) วันหยุดพักผ่อนสำหรับคนทำงาน 100 เพลงเด่นที่คุณต้องรู้ เพลงดังหลังเปิดผับ หรือ 100 เพลงดังในดึกตอก (TikTok) (ณัฐวัฒน์ ไตรทิพย์พิทักษ์, 2566)

สถานีวิทยุกระจายเสียงในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดรายการจากรูปแบบรายการสดเป็นการใช้โปรแกรมสำหรับจัดรายการวิทยุออนไลน์ เพื่อทำงานแทนบุคลากรในสถานีวิทยุ ทำให้ลดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการจ้างพนักงานมาควบคุมสถานีวิทยุกระจายเสียง โดยผ่านโปรแกรมต่าง ๆ เช่น RadioBOSS Advanced, Sam Broadcaster, Mix3, Radio Hot News, Auto Radio ซึ่งเป็นซอฟต์แวร์จัดรายการวิทยุอัตโนมัติสำหรับการออกอากาศตลอด 24 ชั่วโมง มีคุณสมบัติและฟังก์ชันที่จำเป็นมากมายและตัวเลือกที่ปรับแต่งเองได้เพื่อสร้างวิทยุออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็นการจัดรายการที่บันทึกไว้ มีระบบตัดข่าวอัตโนมัติ เปิดเพลงเคารพธงชาติ เปิดโฆษณาในตอนต้นชั่วโมงหรือระหว่างชั่วโมง มีระบบจัดการเปิดเพลงตามหมวดเพลง ตั้งเวลาเปิดเพลงตามหมวดที่ต้องการเปิดเพลงต่อเนื่องที่สมบูรณ์แบบ แทรกเพลงในรายการได้อย่างแนบเนียน มีระบบจัดการเปิดเพลงตามคำขอที่ผู้ฟังส่งเข้ามาจากทาง SMS สามารถรับสัญญาณจากอินเทอร์เน็ตแบบ SHOUTcast Radio ซึ่งเป็นการนำเอาวิทยุจากอินเทอร์เน็ตมาเปิด (Go2wifinetwork, 2018) หรือแม้แต่การจัดเสียงตามสายในชุมชน ตำบล หมู่บ้าน หน่วยงาน ร้านค้า โรงเรียน โรงงาน ก็สามารถเลือกใช้โปรแกรมเหล่านี้ได้ตามคุณสมบัติเฉพาะของแต่ละโปรแกรม ดังนั้น สถานีวิทยุกระจายเสียงสถาบันอุดมศึกษาจึงต้องมีการปรับตัวสู่แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ที่มีอยู่มากมายจากมหาวิทยาลัยถ่ายทอดสู่สาธารณชน ตามพันธกิจของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีหน้าที่ในการให้การศึกษาในทุก ๆ รูปแบบ เพื่อการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศให้ดีขึ้นต่อไป

4.2 บทบาทของสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัย

ปัจจุบันวิทยุกระจายเสียงในประเทศไทยมีจำนวนประมาณ 4,390 คลื่น แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มหลัก คือ กลุ่มผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่และประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง และกลุ่มผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่และประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงระบบเอฟเอ็ม โดยกลุ่มผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่และประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1) วิทยุบริการสาธารณะ มี 3 ประเภท ได้แก่ บริการสาธารณะประเภทที่ 1 ได้แก่ กระทรวง ทบวง กรม มหาวิทยาลัยต่าง ๆ บริการสาธารณะประเภทที่ 2 ได้แก่ คลื่นความถี่ของกองทัพ มีโฆษณาได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม อีกทั้งสามารถแบ่งเวลาให้ผู้ผลิตรายการร่วมเพื่อหารายได้ และบริการสาธารณะประเภทที่ 3 วิทยุของรัฐบาลกับรัฐสภา กลุ่มที่ 2) วิทยุบริการธุรกิจ ซึ่งสำนักงาน กสทช. นำคลื่นความถี่ที่หน่วยงานต่าง ๆ ส่งคืนเพื่อนำมาจัดสรรใหม่ รวม 74 คลื่น ได้แก่ คลื่นความถี่ของ อสมท. จำนวน 60 คลื่น กรมประชาสัมพันธ์ จำนวน 9 คลื่น และ กสทช. จำนวน 5 คลื่น ใบอนุญาตมีอายุ 7 ปี โดยให้ยื่นใบอายุใบอนุญาตตั้งแต่วันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2565 เป็นต้นไป สำหรับกลุ่มผู้ทดลองออกอากาศวิทยุกระจายเสียงในระบบเอฟเอ็มซึ่งเคยเป็นวิทยุชุมชนมาก่อน ปัจจุบันมี 3,930 คลื่น แบ่งเป็น ประเภทธุรกิจ 3,151 คลื่น ประเภทสาธารณะ 615 คลื่น และประเภทชุมชน 164 คลื่น โดยให้ขึ้นทะเบียนและออกอากาศตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ว่า สามารถออกอากาศได้ถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2567 (กิตตินันท์ นาคทอง, 2566 และ สวัสดิ์ รัตนวงศ์, 2565) ตามประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (ประกาศ กสทช.) เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่สำหรับการให้บริการกระจายเสียงสถานีวิทยุกระจายเสียง บริการสาธารณะประเภทที่ 1 มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการส่งเสริมความรู้ การศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม การเกษตร และการส่งเสริมอาชีพอื่น ๆ และในประกาศ หลักเกณฑ์การอนุญาตทดลองประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง พ.ศ. 2555 หมวด 1 ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า ต้องใช้ประโยชน์ด้านการเรียนการสอนหรือการเผยแพร่ความรู้สู่สังคม โดยมีสัดส่วนของเนื้อหาที่แสดงให้เห็นได้ในผังรายการ รวมประเภท 9 ประเภท คือ 1) รายการข่าวสาร 2) รายการส่งเสริมประชาธิปไตย 3) รายการส่งเสริมการศึกษาวัฒนธรรม 4) รายการให้ความรู้เศรษฐกิจสังคม 5) รายการเด็กและเยาวชน 6) รายการท้องถิ่น 7) รายการวิทยาศาสตร์และสุขภาพ 8) รายการกีฬา 9) รายการข่าวสารและบันเทิง โดยรวมแล้วมีเนื้อหาหลักที่เป็นสาระและความรู้ ร้อยละ 70 และความบันเทิง ร้อยละ 30

สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยที่ได้รับอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่และประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง บริการสาธารณะประเภทที่ 1 ได้แก่ 1) สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยนเรศวร 2) สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยมหาสารคาม 3) สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี 4) สถานีวิทยุเสียงสื่อสารมวลชน คณะการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 5) สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยขอนแก่น 6) สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 7) สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (บางเขน เชียงใหม่ ขอนแก่น สงขลา) 8) สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ 9) สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (สำนักงาน กสทช., 2566) ดังนั้น สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยในฐานะสื่อประเภทบริการสาธารณะจึงมีบทบาทสำคัญ

ต่อการพัฒนาสังคมและประเทศให้มีความเข้มแข็ง เช่น สถาบันวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำการผลิตรายการวิทยุในกลุ่มสถาบันการศึกษาที่ปัจจุบันก้าวสู่การดำเนินงานเป็นปีที่ 58 มีนโยบายบริหารสถานีวิทยุจุฬาฯ ในรูปแบบวิชาชีพที่ไม่แสวงหากำไร แต่สามารถจัดหารายได้ให้เพียงพอต่อการพัฒนาและปรับปรุงตนเอง ส่งผลให้สามารถทำหน้าที่สื่อมวลชนได้อย่างเป็นอิสระ มีความคล่องตัวและสามารถปฏิบัติงานภายใต้กรอบจริยธรรมได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังมีรูปแบบรายการที่หลากหลาย ทั้งสาระความรู้ที่ได้รับความร่วมมือจากคณาจารย์ของคณะและสถาบันต่าง ๆ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่เล็งเห็นความสำคัญของการถ่ายทอดความรู้จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยสู่สังคม ตลอดจนผู้ที่มีความรู้ความสามารถความเชี่ยวชาญความชำนาญเฉพาะด้านจากหน่วยงานภายนอกร่วมผลิตรายการ ทำให้รายการที่ผลิตโดยคณาจารย์จากคณะสถาบันต่าง ๆ ได้รับความสนใจจากผู้ฟังเพิ่มมากขึ้น ด้วยจำนวนรายการที่มากกว่า 50 รายการต่อสัปดาห์ ส่งผลให้ผังรายการของสถานีวิทยุจุฬาฯ จัดเป็นผังรายการที่เป็นข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ในสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 นอกจากนี้ อีรพงษ์ ประทุมศิริ (2566) ยังได้กล่าวไว้ว่า การที่สถานีวิทยุจุฬาฯ อยู่ในกลุ่มวิทยุสาธารณะเพื่อการศึกษา ได้รับการจัดสรรคลื่นความถี่ 101.5 MHz โดยไม่ต้องประมูลเหมือนกลุ่มวิทยุธุรกิจ (จึงไม่สามารถหารายได้จากการโฆษณา) มีอายุใบอนุญาต 5 ปี วิทยุจุฬาฯ มีวัตถุประสงค์ทำหน้าที่เผยแพร่องค์ความรู้สู่ประชาชนในนามจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สร้างภาพลักษณ์ให้กับมหาวิทยาลัยมายาวนาน ผลิตรายการที่เป็นเอกลักษณ์อยู่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นำองค์ความรู้จากคณะ ศูนย์ สถาบัน ผ่านคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยที่เก่าแก่และทรงคุณค่าสู่ภายนอกที่ไม่สามารถประเมินคุณค่าได้ตั้งปณิธาน “คลื่นความรู้สู่ประชาชน” จึงอยากให้มหาวิทยาลัยมีมุมมองเป็นสาธารณูปโภคเพื่อประชาชนไม่เอาขาดทุน-กำไรเป็นตัวตั้ง อีกทั้งบทบาทของสถานีวิทยุจุฬาฯ ได้ทำหน้าที่ความเป็นสื่อสาธารณะที่มุ่งผลิตรายการทางด้านข่าวสารสารประโยชน์ ด้านการศึกษาและสาระบันเทิงเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนเป็นสำคัญที่มีนัยสำคัญแตกต่างจากสื่อเชิงพาณิชย์ จึงเป็นความท้าทายของคนที่ต้องผลิตเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนในขณะเดียวกันก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าเนื้อหาสาระนั้นก็ต้องตอบสนองความพึงพอใจทั้งต่อผู้ฟังและผู้ชมผ่านการถ่ายทอดสดของสถานีด้วย (จักรกฤษ เพิ่มพูล, 2566)

ส่วนสถานีวิทยุมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (ม.ป.ป.) เน้นการเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศทางการเกษตรและบริการชุมชนครอบคลุมพื้นที่ทั้งประเทศ เผยแพร่ข่าวสารวิชาการเกษตรไปสู่เกษตรกรอย่างต่อเนื่อง เกษตรกรได้นำไปสู่การปฏิบัติทำให้ผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้น เกษตรกรมีรายได้ดีขึ้น ซึ่งไม่อาจประเมินค่าได้ว่ามากนักน้อยเพียงใด สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ (2565) ร่วมกับศูนย์กิจการนานาชาติและสื่อสารองค์กร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้มีบทบาทในการสร้างความตื่นตัวต่อการป้องกันและการปรับตัวในช่วงฤดูฝน เพื่อลดความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนและมีการติดตามสถานการณ์น้ำฝน-น้ำท่า การเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์อุทกภัย โดยได้จัดเสวนาเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2565 หัวข้อ “จับตาน้ำ 65: สงขลาพร้อมแค่ไหน?” เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ถึงสถานการณ์น้ำและแผนป้องกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สถานีวิทยุ ม.อ.ปัตตานี (ม.ป.ป.) เป็นศูนย์กลางในการให้บริการทางวิชาการและความรู้ภาษาไทยในลักษณะวิทยุกระจายเสียงแก่ชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และสถานีวิทยุเพื่อการศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ (2567)

มุ่งให้บริการวิชาการแก่สังคมด้วยการเผยแผ่องค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา พัฒนาจิตใจของประชาชน พัฒนาชุมชนท้องถิ่นตามหลักพระพุทธศาสนา และส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาซึ่งเป็นกิจการคณะสงฆ์ให้มีศักยภาพ ดังนั้น เพื่อให้การบริการวิชาการแก่สังคมบรรลุผลจึงให้ความสำคัญกับการเผยแพร่ผ่านทางสถานีวิทยุ โดยความร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์และหน่วยงานภายนอกเพื่อให้การบริการวิชาการแก่สังคม รวมทั้งบริการด้านข่าวสาร สารระ ธรรมะ และบันเทิง สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ (ม.ป.ป.) ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางเพื่อช่วยคลี่คลายปัญหา บรรเทาทุกข์ให้กับประชาชนในจังหวัดสงขลาและจังหวัดใกล้เคียง และยังมีการผลิตรายการ “แลบ้านแลเมือง” เป็นรายการที่รับเรื่องราวร้องทุกข์จากประชาชนส่งผ่านให้หน่วยงานที่รับผิดชอบให้ดำเนินการชี้แจงหรือแก้ไขปัญหา รวมถึงเปิดประเด็นและสร้างสรรค์กิจกรรมที่สร้างความเข้าใจอันดีของคนในสังคมและจิตสำนึกการช่วยเหลือแบ่งปันและดูแลสังคม

นอกจากนี้ สถานีวิทยุกระจายเสียงในมหาวิทยาลัยยังทำหน้าที่เป็นศูนย์การเรียนรู้และฝึกปฏิบัติงานด้านวิทยุกระจายเสียง เช่น สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ใช้เป็นศูนย์การเรียนรู้และปฏิบัติงานจริงด้านวิชาชีพของนักศึกษาคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน (สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ม.ป.ป.) มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาเปิดการเรียนการสอนด้านการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง ทำให้จำเป็นต้องฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพิ่มเติมจากสถานีวิทยุกระจายเสียงต่าง ๆ เพื่อเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง จึงมีการจัดตั้งสถานีวิทยุเพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ทั้งยังเป็นการเสริมสร้างโอกาสให้มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลามีช่องทางในการสื่อสารข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งผลงานต่าง ๆ สู่ชุมชน เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้แห่งอื่น ๆ เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชและมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่มีการจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชนเช่นกัน (สถานีวิทยุเพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, ม.ป.ป.) สำหรับสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เป็นสถานที่จัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติของนักศึกษาในหลายหลักสูตร ได้แก่ วิศวกรรมสื่อสารและโทรคมนาคม อิเล็กทรอนิกส์ เทคโนโลยีสื่อสาร เทคโนโลยีสื่อสารและการศึกษา สื่อสารมวลชน เทคโนโลยีระบบเสียง และนิเทศศิลป์ (สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ม.ป.ป.; อาทิตยา ปักกะทานัง และ ณัฐพล ดีอุต, 2565) ส่วนสถานีวิทยุเสียงสื่อสารมวลชน คณะการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสถานีวิทยุเพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ได้เปิดสอนวิชาการสื่อสารมวลชน สถานีวิทยุกระจายเสียงจึงเป็นสถานที่ฝึกปฏิบัติการจัดรายการวิทยุของนักศึกษาสาขาวิชานิเทศศาสตร์และสาขาอื่น ๆ ที่มีความสนใจ ตลอดจนเป็นแหล่งฝึกความชำนาญในส่วนที่มีความเกี่ยวข้องกับการส่งสัญญาณและเครื่องส่งวิทยุ (สถานีวิทยุเพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, ม.ป.ป.; สถานีวิทยุเสียงสื่อสารมวลชน คณะการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ม.ป.ป.) ยิ่งไปกว่านั้น สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยยังเป็นแหล่งวิชาการให้นักเรียน นักศึกษา และประชาชนที่สนใจฝึกปฏิบัติงานและศึกษาดูงานด้านวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษา อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้น สนับสนุน และส่งเสริมให้บุคลากรของมหาวิทยาลัยผลิตผลงาน บทความ สารคดี ความรู้ทางวิชาการเพื่อออกอากาศเผยแพร่แก่ชุมชน ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนได้รับประโยชน์จากมหาวิทยาลัย

มากยิ่งขึ้น ตลอดจนมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดสด เช่น การอบรม การสัมมนา การอภิปราย ตามที่หน่วยงานทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยขอความร่วมมือตามแต่สถานีวิทยุจะพิจารณาเห็นว่าเป็นประโยชน์แก่ประชาชน เห็นได้ว่า บทบาทของสถานีวิทยุกระจายเสียงของแต่ละมหาวิทยาลัยที่ยกตัวอย่างมาข้างต้นต่างมีพันธกิจในการให้บริการสาธารณะในด้านข่าวสาร ส่งเสริมความรู้ การศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม เป็นสื่อกลางระหว่างมหาวิทยาลัยกับหน่วยงานภาครัฐและประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการผลิตรายการ และยังตอบโจทย์พันธกิจด้านการจัดการศึกษาโดยให้ความสำคัญกับการผลิตบัณฑิตด้านสื่อสารมวลชนเป็นแหล่งสนับสนุนการเรียนรู้ การฝึกปฏิบัติการจัดการรายการวิทยุ การดูแลด้านเทคนิคการแพร่กระจายเสียงของนักศึกษาจากคณะต่าง ๆ เพื่อตอบสนองตลาดแรงงานและความต้องการของผู้ประกอบการ

การพัฒนาสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยให้มีความเข้มแข็งได้นั้น สิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนควรมีการสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาสถานีวิทยุกระจายเสียงในมหาวิทยาลัยร่วมกันผ่านเครือข่ายกลุ่มมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน เครือข่ายกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ เครือข่ายกลุ่มมหาวิทยาลัยราชชมงคล เพื่อเป็นการผนึกกำลังในการเพิ่มโอกาสทางเลือกแก่ประชาชน โดยมีเป้าหมายด้านการนำเนื้อหาข้อมูล ข่าวสาร องค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ที่ออกอากาศในรายการวิทยุของแต่ละมหาวิทยาลัยมาเผยแพร่ผ่านสถานีเครือข่ายวิทยุสถาบันให้ครอบคลุมในพื้นที่อื่น ๆ ซึ่งเป็นการต่อยอดงานด้านการกระจายเสียงบนฐานทุนเดิมที่แต่ละมหาวิทยาลัยได้ดำเนินการอยู่แล้ว ทำให้เกิดการดำเนินงานแบบบูรณาการร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัย ทั้งการสร้างสรรค์เนื้อหา รายการ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของบุคลากรทางด้านวิทยุกระจายเสียง การติดตั้งระบบกระจายเสียงหรือส่งสัญญาณ ซึ่งจะส่งผลให้รูปแบบรายการมีความแปลกใหม่ มีคุณค่า และเป็นประโยชน์ต่อสังคมในการช่วยพัฒนา กลุ่มอาชีพ การพัฒนาชุมชน ทั้งด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาเมือง อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงการปรับตัวของสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยในการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงด้านการจัดสรรคลื่นความถี่ และพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 เช่น สถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ม.ป.ป.) มีความร่วมมือกับ “เครือข่ายพันธมิตรสถานีวิทยุสถาบันการศึกษา” ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาครวม 11 สถาบัน 12 สถานี ในนาม “เครือข่ายพันธมิตรสถานีวิทยุสถาบันการศึกษา” โดยมีรายชื่อเครือข่ายพันธมิตรสถานีวิทยุกระจายเสียงสถาบันการศึกษาตามรายละเอียดดังตารางที่ 1 สำหรับการผลิตรายการ “เครือข่ายสายตรงวิทยุสถาบัน” ออกอากาศทุกวันจันทร์ถึงวันศุกร์ เวลา 12.00-13.00 น. ซึ่งรายการมีเนื้อหาเน้นหนักด้านข้อมูลข่าวสาร ความรู้จากคณะหรือสถาบัน ผลงานวิจัย และกิจกรรมจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั่วประเทศ และได้รับความร่วมมือในการออกอากาศจากสถานีวิทยุมหาวิทยาลัยในภูมิภาคทุกแห่ง จึงเป็นผลให้รายการดังกล่าวได้พื้นที่การกระจายเสียงของรายการขยายครอบคลุมทุกภูมิภาคกว่า 54 จังหวัดทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ (สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553)

ตารางที่ 1 เครื่อง่ายพันธบัตรสถานีวิทยุกระจายเสียงสถาบันการศึกษา

เครื่อง่ายพันธบัตรสถานีวิทยุกระจายเสียงสถาบันการศึกษา
สถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย FM 101.5 MHz
สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ AM 981 KHz
สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ AM 1116 KHz
สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี FM 89.5 MHz
สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยขอนแก่น FM 103 MHz
สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ FM 88 MHz
สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี FM 107.25 MHz
สถานีวิทยุเสียงสื่อสารมวลชน คณะการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ FM 100.0 MHz
สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยมหาสารคาม FM 102.25 MHz
สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยนเรศวร FM 107.25 MHz
สถานีวิทยุศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ FM 92 MHz / AM 1161 KHz

ที่มา: ภาวิณี ไตตะเคียน (ม.ป.ป.)

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยในฐานะสื่อประเภทบริการสาธารณะ ซึ่งไม่สามารถหารายได้จากการโฆษณาได้ แต่มีสถานีวิทยุมหาวิทยาลัยบางแห่งได้บริหารจัดการในรูปแบบ “วิสาหกิจ” ภายใต้การกำกับดูแลของมหาวิทยาลัย จึงสามารถนำรายได้ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานไปปรับปรุงและพัฒนาสถานีได้ด้วยตนเอง สำหรับสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยที่เป็นหน่วยงานในกำกับของมหาวิทยาลัย ทั้งที่ได้รับอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่และประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง และสถานีทดลองประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง จะได้รับเงินสนับสนุนการดำเนินงานจากมหาวิทยาลัยในการกระจายเสียง จึงต้องบริหารจัดการงบประมาณให้เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายทั้งด้านการพัฒนาบุคลากร การบำรุงรักษาเครื่องมือ อุปกรณ์ของวิทยุกระจายเสียง การส่งสัญญาณกระจายเสียง การตรวจวัดการแพร่แปลกปลอมของสถานีวิทยุกระจายเสียงระบบเอฟเอ็ม และมาตรฐานทางเทคนิคของเครื่องส่งวิทยุกระจายเสียงระบบเอฟเอ็ม กำลังส่งต่ำ เพื่อให้สถานีวิทยุอยู่ใต้ภายใต้การแข่งขันที่สูงและการดิสรปชั่นของเทคโนโลยี จึงต้องมีการผสมผสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน หรือการทำความร่วมมือกับเครือข่ายพันธมิตรทางการศึกษา เพื่อขอการสนับสนุนด้านต่าง ๆ ทั้งด้านเทคนิค อุปกรณ์การส่งกระจายเสียง การร่วมกันผลิตเนื้อหารายการให้มีคุณภาพทันกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในทุกมิติ

4.3 ดิจิทัล ทรานส์ฟอร์มเมชัน ของสถานีวิทยุกระจายเสียงสถาบันอุดมศึกษา

ดิจิทัล ทรานส์ฟอร์มเมชัน เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อทุกองค์กร การบริหารจัดการของผู้นำองค์กรเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการทำดิจิทัล ทรานส์ฟอร์มเมชัน องค์กรควรกำหนดกลยุทธ์แผนงาน เป้าหมาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์การดำเนินงานให้ชัดเจน และสื่อสารกับคนในองค์กรให้เกิดการตื่นตัวรับรู้การเปลี่ยนแปลง ตลอดจนการปรับปรุงกระบวนการทำงานโดยการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ มีงานวิจัยที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์การปรับตัวของคลื่นวิทยุในยุคดิจิทัล พบว่า การตั้งวิสัยทัศน์ขององค์กรอย่างชัดเจน เพื่อเป็นองค์กรที่มีการพัฒนาอย่างไม่หยุดนิ่งและเป็นผู้นำด้านการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอให้ก้าวทันพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปและมีการพัฒนาด้านบุคลากรให้เรียนรู้สื่อใหม่ มีการปรับตัวโดยเพิ่มช่องทางการรับฟังผ่านช่องทางออนไลน์ คือ เฟซบุ๊ก ไลน์แอปพลิเคชัน อินสตาแกรม (Instagram) (ภัททิยา โกคาพานิชย์, 2559) และการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดกลยุทธ์การบริหารจัดการสถานีวิทยุกระจายเสียง อสมท. ส่วนภูมิภาค ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการบริหารจัดการสื่อวิทยุกระจายเสียง อสมท. ได้นำแผนยุทธศาสตร์องค์กรมาเป็นแกนหลักเพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และการวางแผนการดำเนินงาน ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดกลยุทธ์การบริหารจัดการสถานีวิทยุกระจายเสียง โดยปัจจัยภายใน ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคลากร งบประมาณ อุปกรณ์ และการบริหารจัดการ เพราะบุคลากรเป็นหัวใจสำคัญในการผลิตรายการและหารายได้ ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ปัจจัยด้านสังคม การเมือง กฎหมาย เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และด้านคู่แข่ง ซึ่งส่งผลต่อการกำหนดกลยุทธ์การบริหารจัดการสถานีวิทยุมากที่สุด (พิพัฒน์ สังข์แก้ว, 2555) ส่วนงานวิจัยของกันยาร สุนทรินติการ (2560) เรื่อง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความเป็นวิทยุดิจิทัลของสถานีวิทยุกระจายเสียงสถาบันการศึกษา พบว่า สถานีวิทยุกระจายเสียงสถาบันการศึกษามีนโยบายการดำเนินงานที่สอดคล้องกับภารกิจหลักของมหาวิทยาลัย มุ่งเน้นการนำเสนอเนื้อหาทางด้านข่าวสาร การศึกษา ความรู้บริการวิชาการ สำหรับการเปลี่ยนผ่านสู่วิทยุกระจายเสียงระบบดิจิทัล สถาบันการศึกษาตระหนักและให้ความสำคัญต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อการเปลี่ยนผ่านสื่อกระจายเสียงระบบดิจิทัลในอนาคตด้านนโยบายและการส่งเสริมการเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงสู่วิทยุกระจายเสียงระบบดิจิทัล ทั้งรูปแบบเนื้อหาและสัดส่วนรายการที่มีความชัดเจนในส่วนของการมุ่งเน้นการให้ความรู้กับประชาชนและชุมชนให้มีความรู้กับสังคม

ด้วยบริบทดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาที่มีอิทธิพลต่อกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ทำให้ผู้กำกับดูแลอย่างคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) มีเป้าหมายจะให้กิจการดังกล่าวก้าวสู่ระดับสากล ทั้งการอนุญาตและการกำกับดูแลในการยกระดับแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2563-2568) หนึ่งในวิสัยทัศน์คือ ยกระดับกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์สู่มาตรฐานสากลเพื่อสร้างสรรค์สังคมและเศรษฐกิจให้ยั่งยืน โดยมียุทธศาสตร์ที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนากิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์เข้าสู่มาตรฐานสากล มีพลวัตสอดคล้องกับบริบทดิจิทัล รวมทั้งการส่งเสริมและกำกับดูแลด้านเนื้อหา การคุ้มครองผู้บริโภคและการส่งเสริมสิทธิเสรีภาพเพื่อการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ข้อมูลข่าวสารอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการให้บริการและกำกับดูแลที่มุ่งสู่ความเป็นดิจิทัล ทั้งนี้ ในแต่ละยุทธศาสตร์จะมีเป้าหมายและตัวชี้วัด ตลอดจนกลยุทธ์และแนวทางการดำเนินการที่ชัดเจน พลอากาศโท ดร.ธนพันธุ์ หร่ายเจริญ กสทช. กล่าวว่า การปรับปรุงแผนแม่บทกิจการ

กระจายเสียง และกิจการโทรทัศน์ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2563-2568) (ฉบับปรับปรุง) ดำเนินการเพื่อรับการเปลี่ยนผ่านในโลกดิจิทัลที่เปลี่ยนไปจากการถูกดิสรัปชันของดิจิทัล ทั้งวงการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ซึ่งปัจจุบันทั้ง 2 กิจการต้องหลอมรวมทำงานร่วมกัน อีกทั้งการปรับปรุงแผนแม่บทดังกล่าวจะเป็นการปูทางในการออกแผนแม่บท ฉบับที่ 3 อันเป็นการสร้างฐานให้กิจการกระจายเสียงหรือกิจการวิทยุก้าวสู่ยุคดิจิทัล กสทช. ต้องมีบทบาทในการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการสามารถอยู่ได้ด้วย โดยเฉพาะวิทยุชุมชนทดลองออกอากาศ ยังไม่ได้อยู่ในระบบอนุญาต เนื่องจาก กสทช. มีการขยายระยะเวลาการทดลองออกอากาศออกไปถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2567 จากเดิมที่สิ้นสุดลงในเดือนเมษายน พ.ศ. 2565 และต้องเข้าสู่ระบบใบอนุญาต (ปานฉัตร สินสุข, 2566)

จะเห็นได้ว่า การขับเคลื่อนสถานีวิทยุกระจายเสียงสถาบันอุดมศึกษาท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอันรวดเร็ว บนความท้าทายของกระแสดิจิทัล ดิสรัปชัน ต้องให้ความสำคัญกับการจัดการเชิงกลยุทธ์ (strategic management) มีการกำหนดทิศทาง ภารกิจ และกลยุทธ์การดำเนินงานของมหาวิทยาลัยให้ชัดเจน และสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ทั้งสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพการณ์ภายในขององค์กร เพื่อพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานของสถานีวิทยุกระจายเสียงในส่วนต่าง ๆ ให้สามารถนำกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรมเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวที่ทำให้ประสบความสำเร็จได้ ต้องมาจากวิสัยทัศน์ของสถาบันการศึกษาที่ต้องการบรรลุเป้าหมายในระยะยาว รวมถึงนโยบายด้านระบบบริหารจัดการ การพัฒนาด้านทักษะการปฏิบัติงานของบุคลากรในการผลิตรายการวิทยุให้มีทักษะที่หลากหลาย (multi-skilled) มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ การบริหารด้านเทคโนโลยี มีการนำนวัตกรรมเข้ามาใช้ในการส่งกระจายเสียงผ่านระบบออนไลน์และมัลติมีเดียต่าง ๆ โดยใช้สื่อออนไลน์ออกอากาศคู่ขนานพร้อมกับการออกอากาศรายการบนช่องทางออนแอร์แบบเดิม ตามแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2563-2568) ในยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนากิจการวิทยุกระจายเสียงในประเทศไทยที่มุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับการพัฒนากิจการวิทยุกระจายเสียงเพื่อยกระดับมาตรฐานกิจการกระจายเสียงและเพิ่มทางเลือกให้กับประชาชนในการรับบริการและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นพื้นฐานได้อย่างต่อเนื่อง โดยมีปัจจัยความสำเร็จ (critical success factors) ใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความพร้อมของบุคลากร เครื่องมือ และระบบงานที่เกี่ยวข้อง 2) ความร่วมมือที่ดีจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น จากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการบังคับใช้กฎหมายจากภาคประชาสังคมในการให้ข้อมูลผู้ที่อาจเข้าข่ายกระทำการที่ผิดกฎหมาย 3) ความเข้าใจและการยอมรับของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (สำนักงาน กสทช., 2563)

สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยของรัฐที่ได้รับอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่และประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง บริการสาธารณะประเภทที่ 1 และสถานีวิทยุเพื่อการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ดังตารางที่ 2 ได้มีการปรับตัวสู่ดิจิทัล โดยมีการส่งกระจายเสียงผ่านระบบออนไลน์และมัลติมีเดียต่าง ๆ ทั้งในระบบเอฟเอ็ม และระบบเอเอ็ม ยังสามารถรับฟังรายการวิทยุบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (web radio or internet radio) โดยฟังผ่านเว็บไซต์ ทั้งในแบบรับฟังการกระจายเสียงสดและแบบเลือกรับฟังย้อนหลังที่ผู้ฟังสามารถรับฟังได้จากทุกแห่งทั่วโลกโดยเข้าดูข้อมูลต่าง ๆ ได้ เช่น ข่าวสาร กิจกรรม ผังรายการ อีกทั้งยังมีการพัฒนาแอปพลิเคชันให้ผู้ฟังวิทยุได้ฟังในรูปแบบออนไลน์ผ่านสมาร์ทโฟน ตลอดจนมีช่องทางการสื่อสารกับผู้ฟังที่หลากหลาย

ตารางที่ 2 ช่องทางการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัย

สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัย	คลื่น	ช่องทางการรับฟัง / ประชาสัมพันธ์
สถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มา: สถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย https://curadio.chula.ac.th/v2022/	FM 101.5 MHz (กรุงเทพมหานคร)	1. Website: https://www.curadio.chula.ac.th 2. Mobile Application: CU radio 3. Facebook: https://www.facebook.com/curadio 4. Twitter: https://twitter.com/curadio 5. Instagram: https://www.instagram.com/curadio 6. YouTube: https://www.youtube.com/curadiochannel
สถานีวิทยุกระจายเสียง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่มา: สถานีวิทยุกระจายเสียง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ http://www.radio981.tu.ac.th/	AM 981 kHz (ปทุมธานี)	1. Website: https://www.radio981.tu.ac.th 2. Mobile Application: TU Radio 3. Facebook: TU Radio 981 KHz 4. YouTube: https://www.youtube.com/@turadio981khz
สถานีวิทยุกระจายเสียง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่มา: สถานีวิทยุกระจายเสียง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ https://onair.one/wp-content/uploads/2022/08/278030408_4728058703983142_32004015452514488_n.jpg	- ภาคกลาง (สมุทรสาคร) AM 1107 kHz - ภาคเหนือ (เชียงใหม่) AM 612 kHz - ภาคตะวันออก เชียงใหม่ (จอมเทียน) AM 1314 kHz - ภาคใต้ (สงขลา) AM 1269 kHz	1. Website: http://www.radio.ku.ac.th/ 2. Mobile Application: สถานีวิทยุ ม.ก. 3. Facebook: สถานีวิทยุ ม.ก. 4. YouTube: kuradiothailand
สถานีวิทยุกระจายเสียง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ที่มา: สถานีวิทยุกระจายเสียง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี https://www.radio.rmutt.ac.th/	FM 89.5 MHz (ปทุมธานี)	1. Website: https://www.radio.rmutt.ac.th/ 2. Mobile Application: RUMTTTRADIO 3. Facebook: rmuttradio 4. YouTube: RUMTTTRADIO
สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่มา: สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยขอนแก่น https://radio.kku.ac.th/?page_id=78	FM 103 MHz (ขอนแก่น)	1. Website: https://radio.kku.ac.th/ 2. Facebook: KRU Radio F.M. 103 Mhz.
สถานีวิทยุกระจายเสียง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ที่มา: สถานีวิทยุกระจายเสียง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ https://psub.psu.ac.th/?page_id=72	FM 88.0 MHz (สงขลา)	1. Website: https://psub.psu.ac.th/?page_id=72 2. Mobile Application: PSU Broadcast 3. Facebook: สถานีวิทยุ ม.อ.หาดใหญ่ - PSU Broadcast 4. YouTube: สถานีวิทยุ ม.อ.หาดใหญ่ FM 88.0 MHz
สถานีวิทยุกระจายเสียง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่มา: สถานีวิทยุกระจายเสียง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี http://www.psu10725.net/index.php	FM 107.25 MHz (ปัตตานี)	1. Website: https://psu10725.net/index.php 2. X: @radio10725MHz: 3. Facebook: สถานีวิทยุ ม.อ.ปัตตานี

สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัย	คลื่น	ช่องทางการรับฟัง / ประชาสัมพันธ์
สถานีวิทยุเสียงสื่อสารมวลชน คณะการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่มา: สถานีวิทยุเสียงสื่อสารมวลชน คณะการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ https://www.fm100cmu.com/about.php	FM 100.00 MHz (เชียงใหม่)	1. Website: https://www.fm100cmu.com/about.php 2. Facebook: FM100 CMU 3. YouTube: FM100 CMU
สถานีวิทยุกระจายเสียง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่มา: สถานีวิทยุกระจายเสียง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม http://www.nitade.lpru.ac.th/radio/html/onair.html	FM 102.25 MHz (มหาสารคาม)	1. https://radio.msu.ac.th/ 2. Facebook: MCMSU Radio 3. YouTube: MSU Podcast
สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยนเรศวร ที่มา: สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยนเรศวร https://nuradio.nu.ac.th/	FM 107.25 MHz (พิษณุโลก)	1. Website: www.nuradio.nu.ac.th 2. Mobile Application: nuradio 3. Facebook: สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยนเรศวร-NURadio-Naresuan 4. YouTube: nuradio
สถานีวิทยุเพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ที่มา: สถานีวิทยุเพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา http://radio.yru.ac.th/#	FM 98.50 MHz (ยะลา)	1. Website: http://radio.yru.ac.th 2. Mobile Application: YRU Radio 3. Facebook: YRU Radio FM 98.50 MHz. สถานีวิทยุเพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา 4. YouTube: สถานีวิทยุเพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
สถานีวิทยุเพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ที่มา: สถานีวิทยุเพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา http://radio.skru.ac.th/index.php	FM105.75 MHz (สงขลา)	1. Website: http://radio.skru.ac.th/index.php 2. Mobile Application: SKRU Radio 3. Facebook: สถานีวิทยุเพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา 4. YouTube: สถานีวิทยุเพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
สถานีวิทยุเพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ที่มา: สถานีวิทยุเพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง http://www.nitade.lpru.ac.th/radio/index.html	FM 105.5 MHz (ลำปาง)	1. Website: www.lpruradio.com 2. Facebook: Lpruradio

การดำเนินงานของสถานีวิทยุกระจายเสียงสถาบันการศึกษาในแต่ละแห่ง ต่างดำเนินงานภายใต้พันธกิจของแต่ละสถาบัน เช่น ทำหน้าที่เป็นสื่อวิทยุกระจายเสียงที่ให้บริการสาธารณะในด้านข่าวสาร ความรู้ และสาระบันเทิงเชิงวัฒนธรรมแบบบูรณาการแก่คนทุกกลุ่ม ทุกระดับโดยไม่มุ่งหวังกำไร ส่วนสถานีวิทยุเพื่อศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏดำเนินงานตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น และนำความรู้สู่ชุมชน ซึ่งสถานีวิทยุสถาบันการศึกษาส่วนใหญ่จัดตั้งอยู่ในรูปแบบของหน่วยงานหนึ่งของสถาบันการศึกษา สถานีวิทยุบางแห่งอยู่ภายใต้การควบคุมและบริหารระดับคณะ บางแห่งอยู่ภายใต้การควบคุมและบริหารระดับมหาวิทยาลัย มีนโยบายการดำเนินงานที่สอดคล้องกับภารกิจหลักของมหาวิทยาลัย มุ่งเน้นการนำเสนอเนื้อหาทางด้านข่าวสาร การศึกษา ความรู้การบริการวิชาการ (กันยากร สุจริตเนติการ, 2560)

การดำเนินงานของสถานีวิทยุกระจายเสียงสถาบันการศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายได้ จึงมีทั้งปัจจัยภายในและภายนอก โดยปัจจัยภายใน ได้แก่ นโยบายของสถานีวิทยุกระจายเสียงแต่ละมหาวิทยาลัย คุณภาพของบุคลากร ระบบการส่งกระจายเสียงทั้งเทคโนโลยีการผลิตและการออกอากาศ แหล่งที่มาของรายการ ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ กฎหมาย ข้อกำหนด นโยบายจากพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องต่อการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงจากหน่วยงานที่กำกับดูแล สภาพเศรษฐกิจ เทคโนโลยี การสื่อสารที่เปลี่ยนแปลงและกลุ่มผู้ฟังเป้าหมาย ล้วนส่งผลต่อการดำเนินงานของสถานีวิทยุกระจายเสียงสถาบันการศึกษา ซึ่งขอยกตัวอย่างการดำเนินกิจการของสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ได้จัดการประชุมคณะกรรมการบริหารสถานี เพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์สถานีวิทยุกระจายเสียง (พ.ศ. 2566-2568) เพื่อบูรณาการองค์ความรู้รองรับการเปลี่ยนแปลงของสื่อวิทยุกระจายเสียงในปัจจุบัน มีการวางแผนกำหนดทิศทางและแนวทางการดำเนินงานสถานีวิทยุกระจายเสียง (อาทิตยา ปักกะทานัง และ ณัฐพล ดีอุต, 2565) ส่วนสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นสื่อที่อยู่คู่กับมหาวิทยาลัยขอนแก่น ทำหน้าที่เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร สารความบันเทิง บริการประชาชนมานานกว่า 49 ปี มีเป้าหมายในการพัฒนาปรับปรุงทั้งระบบโครงสร้างพื้นฐาน อุปกรณ์การออกอากาศให้มีความทันสมัย การปรับปรุงภายในสำนักงานของสถานีวิทยุกระจายเสียง รวมถึงการพัฒนาด้านทรัพยากรบุคคลโดยจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ “เทคนิคการจัดรายการวิทยุในยุคดิจิทัล” ให้กับเครือข่ายนักจัดรายการวิทยุทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยขอนแก่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาทักษะของผู้เข้าอบรมให้มีความคิดสร้างสรรค์และนำเทคโนโลยีมาพัฒนารูปแบบการจัดรายการให้มีความน่าสนใจมากขึ้น ตลอดจนขับเคลื่อนพัฒนาสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยขอนแก่นให้อยู่รอดในกระแส “ดิจิทัลดิสรักชัน” สอดคล้องกับพันธกิจและนโยบายของมหาวิทยาลัยขอนแก่น และการพัฒนาด้านอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัย (บรรจง เศษวิสัย, 2566; อุดมชัย สุพรรณวงศ์, 2564) สถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีห้องจัดรายการสดและควบคุมการออกอากาศที่มีคุณภาพเสียงระบบดิจิทัลสมบูรณ์แบบ พร้อมด้วยอุปกรณ์ควบคุมการออกอากาศและระบบเครือข่ายที่ทันสมัย มีห้องบันทึกเสียงที่มีมาตรฐาน รองรับระบบดิจิทัล มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาประยุกต์ใช้ในงานบันทึกเสียงและควบคุมการออกอากาศ มีการรับส่งข้อมูลเสียงทั้งหน่วยงานภายในและภายนอก รวมถึงการใช้ระบบเทคโนโลยีในการถ่ายทอดภาพและเสียงนอกสถานที่ เพื่อดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของสถานีในหลากหลายรูปแบบ (สถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ม.ป.ป.) จะเห็นได้ว่า การบริหารสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยต้องมีการควบคุม กำกับ ติดตาม และประเมินการดำเนินงานของสถานีทั้งด้านรายการเทคนิค สรุปปัญหาอุปสรรคเพื่อการพัฒนาสถานีอย่างต่อเนื่อง สำหรับด้านการพัฒนาบุคลากรให้ปรับตัวทันต่อดิจิทัลดิสรักชันจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพของทุนมนุษย์ โดยการเพิ่มทักษะดิจิทัลให้แก่บุคลากรในการผลิตรายการวิทยุซึ่งจะส่งผลให้มีทักษะใหม่เพื่อให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในการ “ทรานส์ฟอร์มชัน” เพื่อการเปลี่ยนผ่านไปสู่การรับส่งสัญญาณวิทยุกระจายเสียงระบบดิจิทัล

5. ข้อสรุป

วิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในการให้ความรู้แก่สาธารณะ โดยการเผยแพร่องค์ความรู้ในศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ จากมหาวิทยาลัยสู่ชุมชน ใช้ในด้านการเรียน การสอน เป็นแหล่งฝึกปฏิบัติงานด้านสื่อสารมวลชนของนักศึกษา สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ตลอดจนประชาชนสัมพันธ์กิจกรรมข้อมูลข่าวสารของมหาวิทยาลัย จะเห็นได้ว่า เมื่อภูมิทัศน์สื่อเปลี่ยนไปบนความท้าทายของกระแสดิจิทัล ดิสรัปชัน รายการวิทยุสามารถส่งสัญญาณออกอากาศทั้งภาพและเสียงครบทุกแพลตฟอร์ม ทั้งระบบ on air, online และ on mobile application การบริหารจัดการและการพัฒนาสถานีวิทยุกระจายเสียงสถาบันการศึกษาจึงต้องมีการปรับตัวให้ทันกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงของกิจการกระจายเสียงในประเทศไทย อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล ดังนั้น การที่จะใช้งานคลื่นความถี่อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดได้ สิ่งสำคัญคือ การบริหารด้านเทคนิคการส่งสัญญาณวิทยุกระจายเสียงให้สอดคล้องกับมาตรฐานทางเทคนิคโดยคำนึงถึงการรบกวนและประสิทธิภาพการใช้คลื่นความถี่ การจัดหาอุปกรณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับเครื่องส่งกระจายเสียงที่ทันสมัย การบริหารด้านรายการต้องทำความเข้าใจผู้ฟังให้มากขึ้น เพื่อผลิตและสร้างสรรค์รายการให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ฟังในยุคดิจิทัลโดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกสถาบันร่วมกันจัดรายการเพื่อความหลากหลายและเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะมากขึ้น มีการบริหารงบประมาณให้เกิดประสิทธิผลสามารถพัฒนาสถานีวิทยุกระจายเสียงในสถาบันการศึกษาให้เกิดความก้าวหน้า การบริหารบุคลากรให้มีทักษะดิจิทัลในการนำเทคโนโลยีมาพัฒนารูปแบบการจัดรายการวิทยุและพัฒนาช่องทางการสื่อสารแบบมัลติแพลตฟอร์ม ตลอดจนมีความร่วมมือกับเครือข่ายพันธมิตรสถานีวิทยุกระจายเสียงภายใต้สังกัดมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ในภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อให้ความรู้ด้านวิชาการ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ของสถาบันต่าง ๆ ให้กับประชาชน และขยายคลื่นวิทยุของแต่ละสถานีวิทยุให้กว้างไกลออกไปสู่ภูมิภาคอื่น ๆ มากขึ้น

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในอนาคต

6.1.1 ควรมีการศึกษาการดำเนินให้บรรลุตามวิสัยทัศน์และเป้าหมายของสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยในแง่มุมต่าง ๆ เช่น นโยบายและการกำกับดูแลสถานีวิทยุกระจายเสียงสถาบันการศึกษา โครงสร้างการดำเนินงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การกำกับดูแลเนื้อหาการนำเสนอ การกำกับดูแลตนเอง และการส่งเสริมจริยธรรมสื่อ เพื่อเป็นต้นแบบในการดำเนินงานสถานีวิทยุกระจายเสียงสถาบันการศึกษาให้กับสถาบันอื่น ๆ

6.1.2 จัดรับฟังความคิดเห็นแบบจำกัดกลุ่ม (focus group) เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัย ทั้งภายในและภายนอก เช่น อาจารย์ เจ้าหน้าที่ นักศึกษา ผู้นำชุมชน ผู้ที่มีความรู้ความสามารถและความชำนาญเฉพาะด้าน รวมถึงผู้เกี่ยวข้องเพื่อระดมสมอง ความต้องการ และความคาดหวังต่อการดำเนินงานของสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัย เพื่อนำข้อคิดเห็นที่ได้รับมาเป็นข้อมูลประกอบการดำเนินการในอนาคต

6.1.3 ควรมีการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลัก เช่น ผู้บริหารมหาวิทยาลัยที่กำกับดูแลสถานีวิทยุกระจายเสียง ผู้บริหารสถานีวิทยุ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ผู้ดำเนินรายการ โปรดิวเซอร์รายการ เจ้าหน้าที่ฝ่ายการตลาด เพื่อนำผลการสัมภาษณ์มาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการและพัฒนาสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัย

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับกิจการสื่อสารดิจิทัล

6.2.1 สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัย ควรมีการประสานพลังเครือข่ายจากภาคส่วนต่าง ๆ ทางสังคม ตลอดจนควบคุม กำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและบริบทที่เปลี่ยนไป เพื่อพัฒนากิจการกระจายเสียงของประเทศไทยให้เข้าสู่มาตรฐานสากล มีพลวัตสอดคล้องกับบริบทดิจิทัลตามแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

6.2.2 สถาบันการศึกษาที่มีรายวิชาเกี่ยวกับวิทยุกระจายเสียง ควรมีการออกแบบหลักสูตรด้านวิทยุกระจายเสียงดิจิทัล ให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้และการฝึกปฏิบัติ ตั้งแต่การวางแผนรายการ การจัดรายการ ในลักษณะการสร้างปฏิสัมพันธ์ การบริหารจัดการสถานีวิทยุ เรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัล ทั้งในระบบวิทยุดิจิทัลและวิทยุออนไลน์ โปรแกรมควบคุมและจัดรายการวิทยุ การถ่ายทอดสดผ่านสัญญาณอินเทอร์เน็ต การสร้างแอปพลิเคชันของรายการ เพื่อพัฒนาให้รายการวิทยุเข้าถึงผู้ฟังได้อย่างสะดวกและรวดเร็วให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้ฟังในปัจจุบัน และสามารถนำไปใช้กับวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยได้

รายการเอกสารอ้างอิง

- กันยากร สุจิตเนติการ. (2560). *ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการเป็นวิทยุดิจิทัลของสถานีวิทยุกระจายเสียง สถาบันการศึกษา [วิทยานิพนธ์นิตยาสารมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*
- กิตตินันท์ นาคทอง. (2566, 11 มีนาคม). นักร้องหลังวิทยุชุมชนหลังปี 2567. *ผู้จัดการออนไลน์*. <https://mgronline.com/columnist/detail/9660000022868>
- กุลวัฒน์ ทศพระรินทร์ และ จิรภัทร กิตติวรากุล. (2560). การปรับตัวของสื่อวิทยุกระจายเสียงในจังหวัดเชียงใหม่ ช่วงทศวรรษที่ผ่านมา (พ.ศ. 2550-2560). *วารสารสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย*, 23(1), 52-63.
- จักรกฤษ เพิ่มพูล. (2566, 25 พฤศจิกายน). *บทบาทของวิทยุจุฬาฯ ที่มีต่อจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและสังคมไทยในมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ฟังวิทยุจุฬาฯ*. สถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. <https://curadio.chula.ac.th/v2022/news/detail/?13a4#>
- ณัฐวัฒน์ ไตรทิพย์พิทักษ์. (2566). Content Creator ในสื่อวิทยุ และการสร้าง Podcast. ใน *สมาคมวารสารศาสตร์ ธรรมศาสตร์ และ กองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม เพื่อประโยชน์สาธารณะ, คู่มือ New Media-New Gen เส้นทางสู่สื่อมืออาชีพรุ่นใหม่* (น. 29-33). กรุงเทพฯ: สมาคมวารสารศาสตร์ ธรรมศาสตร์.
- ทีมข่าวเฉพาะกิจ. (2561, 9 พฤศจิกายน). ดิจิตอลเข้าวิทยุ? DJ ขาลง จะอยู่อย่างไร เมื่อคนฟังไม่โทรมาขอเพลง. *ไทยรัฐออนไลน์*. <https://www.thairath.co.th/scoop/1415560>
- ธีรพงษ์ ประทุมศิริ. (2566, 25 พฤศจิกายน). *บทบาทของวิทยุจุฬาฯ ที่มีต่อจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและสังคมไทยในมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ฟังวิทยุจุฬาฯ*. สถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. <https://curadio.chula.ac.th/v2022/news/detail/?13a4#>
- ‘นิด้าโพล’ ชี้คนกรุง 63% ยังรับฟังวิทยุ. (2565, 15 กันยายน). *ไทยโพสต์*. <https://www.thaipost.net/x-cite-news/222091/>
- บรรจง เศษวิสัย. (2566, 24 มกราคม). *สถานีวิทยุ มข. “Up-Skill” จัดอบรมเทคนิคการจัดรายการวิทยุ ในยุคดิจิทัล*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. <https://th.kku.ac.th/127727/>
- ปานฉัตร สินสุข. (2566, 26 เมษายน). ส่องแผนแม่บทฉบับใหม่ “กสทช.” ปักหมุดต้องก้าวทันดิจิทัล. *กรุงเทพธุรกิจ*. <https://www.bangkokbiznews.com/tech/gadget/1065008>
- เปิดผลสำรวจ กสทช.ฉบับเต็ม ชี้ชัดๆ ‘วิทยุ’ ไม่ตกยุค-เข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มวัย. (2565, 5 ตุลาคม). *เนชั่น*. <https://naewna.com/business/684470>
- พ็อดคาสต์ (Podcast) ทางเลือกของสื่อรูปแบบเสียงบนแพลตฟอร์มออนไลน์ที่กำลังมาแรง. (2562). *Mercedes me*. <https://www.mercedesmagazine-th.com/podcast/>

- พิพัฒน์ สังข์แก้ว. (2555). ปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดกลยุทธ์การบริหารจัดการสถานีวิทยุกระจายเสียง อสมท. ส่วนภูมิภาค [วิทยานิพนธ์นิตยสารบรรณบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ภัทธิตา โศคาพานิชย์. (2559). กลยุทธ์การปรับตัวของคลื่นวิทยุในยุคสื่อดิจิทัล กรณีศึกษาคลื่นวิทยุ Cool Fahrenheit 93 [วิทยานิพนธ์นิตยสารบรรณบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ภาวณิ โตตะเคียน. (ม.ป.ป.). รายการเครือข่ายสายตรงวิทยุสถาบัน. สถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. <https://curadio.chula.ac.th/Program.php?gc=nu>
- รัศมีมาลย์ เกียรติศรีกุล. (2566). สื่อเสียงจากวิทยุสู่ Platform ใหม่. ใน สมาคมวารสารศาสตร์ ธรรมศาสตร์ และ กองทุนวิจัย และพัฒนาการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม เพื่อประโยชน์สาธารณะ, คู่มือ New Media-New Gen เส้นทางสู่สื่อมืออาชีพรุ่นใหม่ (น. 24-28). กรุงเทพฯ: สมาคมวารสารศาสตร์ ธรรมศาสตร์.
- สถานีวิทยุ ม.อ.ปัตตานี. (ม.ป.ป.). ประวัติความเป็นมา. <https://psu10725.net/index.php/เกี่ยวกับสถานี/ประวัติความเป็นมา>
- สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. (ม.ป.ป.). วัตถุประสงค์ วิสัยทัศน์ พันธกิจ. https://www.radio.rmutt.ac.th/?page_id=13224
- สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (ม.ป.ป.). วิสัยทัศน์และพันธกิจ. <http://radio981.tu.ac.th/about-us/pillar>
- สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2553). ประชุมเชิงปฏิบัติการเครือข่ายสถานีวิทยุสถาบันการศึกษา. <http://203.131.210.100/?p=2452>
- สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่. (ม.ป.ป.). เกี่ยวกับ. https://psub.psu.ac.th/?page_id=72
- สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่. (2565, 3 พฤศจิกายน). สถานีวิทยุ ม.อ.หาดใหญ่ จัดเสวนา จับตาด้านหน้า 65 : สงขลาพร้อมแค่ไหน?. <https://psub.psu.ac.th/?p=10279>
- สถานีวิทยุเพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง. (ม.ป.ป.). ประวัติสถานี. <http://www.nitade.lpru.ac.th/radio/html/about.html>
- สถานีวิทยุเพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา. (ม.ป.ป.). ประวัติสถานีวิทยุ. <http://radio.skru.ac.th/history.php>
- สถานีวิทยุเพื่อศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่. (2567, 19 เมษายน). สถานีวิทยุเพื่อการศึกษา FM 100 MHz. https://phrae.mcu.ac.th/web/?page_id=3136

- สถานีวิทยุมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (ม.ป.ป.). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กับ สถานีวิทยุกระจายเสียง. <https://radio.ku.ac.th/about.php>
- สถานีวิทยุเสียงสื่อสารมวลชน คณะการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (ม.ป.ป.). ประวัติของสถานีวิทยุเสียงสื่อสารมวลชน. <https://www.fm100cmu.com/about.php>
- สถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (ม.ป.ป.). การเผยแพร่และออกอากาศ. <https://curadio.chula.ac.th/Broadcast.php>
- สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. (2563). แผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2563-2568). <https://www.nbtc.go.th/Information/MasterPlan/47301.aspx?lang=th-th>
- สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. (2565). รายงานสภาพตลาดกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ประจำปีเดือนธันวาคม 2565. https://broadcast.nbtc.go.th/data/bcj/2565/doc/2565_12.p
- สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. (2566). ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่และประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง. https://broadcast.nbtc.go.th/radio-radio_test-radio_newlist
- สาวิตรี รินวงษ์. (2565, 20 กุมภาพันธ์). ประมูล “คลื่นวิทยุ” ครั้งแรกรอบ 92 ปี เปลี่ยนเกม “หน้าปัด” แห่งอนาคต?. กรุงเทพธุรกิจออนไลน์. <https://www.bangkokbiznews.com/business/989313>
- สุนิสา เมืองแก้ว และ ธีรภัทร วรณมุล. (2562). การปรับตัวของวิทยุกระจายเสียงในยุคหลอมรวมสื่อ. วารสารการสื่อสารมวลชน คณะการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 7(1), 25-44. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/masscomm/article/view/168760>
- สุภารักษ์ จูตระกูล. (2557). 4 SCREENกับการแสวงหาข่าวสารในยุคหลอมรวมสื่อ. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 9(2), 141-156. http://jms.crru.ac.th/datas/MJ_21_2_2557_ExJournal.pdf
- อาทิตยา ปักกะทานัง และ ณัฐพล ดีอุต. (2565). สถานีวิทยุกระจายเสียง มทร.ธัญบุรีจัดการประชุมคณะกรรมการบริหารสถานี เพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์ สถานีวิทยุกระจายเสียง (ปี 2566-2568). สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. <https://www.radio.rmutt.ac.th/?p=29655>
- อุดมชัย สุพรรณวงศ์. (2564, 11 กุมภาพันธ์). วิทยุ มข. FM 103 MHz บทพิสูจน์คุณค่าที่แท้จริงของสื่อวิทยุกระจายเสียงในสถาบันอุดมศึกษาที่ไม่เคยเปลี่ยนไป บนความท้าทายของกระแส Media Disruption. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. <https://th.kku.ac.th/50963/>
- Go2wifinetwork. (2018, December 24). Auto Radio (โปรแกรม Auto Radio จัดการสถานีวิทยุ อัตโนมัติ) [ซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์]. <https://software.thaiware.com/11641-Auto-Radio-Download.html>